98.
БИБЛИОТЕКА
21727

АЈДУК-ВЕЛЬКО.

—

Јуначка игра у три раздела.

Написао

Јован Драгашевић.

ДРУГО ИЗДАЊЕ.

P19CpI 163.1

PI5GI 163.1
PI 92
205 D 14

БОЈ НА НЕГОТИНУ

или

СМРТ

АЈДУК-ВЕЉКОВА.

Јуначка игра у три раздела.

Написао

Јован Драгашевић.

Ђ. 18.

ДРУГО ИЗДАЊЕ.

ГАТИЊА
21753
СРБ

У ЗЕМУНУ

Издала печатња И. К. Сопронова 1862.

994

ЛИЦА.

АЈДУК ВЕЉКО, војвода српски.
ЈАНКО, Вељков побратим.
МИЛУТИН, Вељков брат.
СТАНА, Вељкова жена.
БРАНКО
МИРКО } буљукбаше.
НЕДЕЉКО
МУЛА-ПАША, турски војвода.
МЕХМЕД
АЛИЈА } бимбаше,
СУЛЕЈМАН слуга.

Сенатори, Момци, Вестник, Гуслар. Дервиш, Слуге, Турци, Цигани, Свирачи.

Поприште: Неготин и Београд. — Време: 1813.

Раздео први.

Неготин.

—

1. ПОЈАВ ~~ПРВИ.~~

(Соба. Четири момка наоружана пиштољима и јатаганима, држећи сваки по дугу пушку, стоје и разговараю се.)

Први момак.

Е, баш ми је већ дотужало!

Други момак.

Како то, и зашто?

Први момак.

Ето тако. Некако све да ми је да се бијем и кољем, као курјак

кад се острви. Никако ми се неседи овако узалуд. Ево већ недеља дана, како баш ништа нерадимо; како оно последњи пут јуришисмо и протукосмо се, тако све лежимо овде у овим шанчевима а ништа непривређујемо. Ha и Турци леже! Они као да се боје нас! — А најпосле добро им је и бојати се, имају и кога.

Трећи момак.

Е, ти би ваљда желео да се издан у дан крвимо; није ни то добро. И кад би ми сваки дан излетали из шанца те се с Турцима крвавили, досад нас неби ниједнога било; сви би изгинули. Него овако кад се улучи згодна прилика ми испаднемо, нападнемо, протучемо се, па онда опет ајд' дома.

Четврти момак.

Ал баш оно пре беше жестоко. Турцима ни на крај памети, да ћемо ми да нападамо, а ми ти излетимо, па као год оно кобци кад улете у јато врабаца, овог онде смлати, оног онде прегњави, овога посеци, онога прегази, па тек наједанпут: „Ајд натраг;“ а Турци се узбезекнули, па ниједан незна ни шта ће да ради.

Други момак.

Само сирома Живадин страшно погибе! Како се био налетео на једну гомилу Турака, а коњ му посрне преко неког леша, па падне заједно с њим. Док овај да устане испод коња, ал двојица долете, навале и погубе га. Он сирома ју-

начки се бранио, ал' залуд. Ја бија доста подалеко, тек колико што га видим, и помислим да му у помоћ притрчим, ал' опет ја награишем на невољу, и да небеше јатагана, зло!

Трећи момак.

Нисмо онда много изгубили: њи 5—6, а доста смо штете начинили. Ал оно како су се Турци престравили, кад нас видеше међу њима, тако ти већина побеже без обзира, а ми кусур окупи па сеци, кољи, гази, док их прилично непроредисмо, па онда ти се вратимо натраг.

Први момак.

Па баш зато и желео би да се што скорије опет прокрешемо, па макар сад ја остао у пољу; само

тек мрско ми је да седим овако залудан.

Четврти момак.

Господар зна шта ради. Он чим види да је дошла згода, а он тек дође и позове: „Ајте браћо!“ па онда гледај сеир од Турака!

Други момак.

И то ти је нека страшна јуначина! Знаш шта је вук кад улети међу јагањце? то ти је он. Беже, видиш, Турци испред њега, да се посатиру; ниједан ни у очи да га погледа. А око њега сама лешина; ђогату му црвене копите, и липти пена с њега.

Трећи момак.

Па ено шта је радио на Подгорцу. Та да сам од гвожђа, па да знам, да ме неће ни сабља, а

камо ли пушка, неби смео онако да улетим у гомилу, а он ништа, и разтера Турке. Ту је и добио кушљу, кад оно надби Агу Подгорицу.

Други момак.

Па он да није такав јунак, зар би га се бојали Турци овако? Где чују Турци за њега, све ту претрне од стра. Двадесет Турака неби смели да се одваже да јурну па њега једног.

Трећи момак.

Па сећаш ли се, код Бање кад бијасмо, кад нам оно Чарапић дође у помоћ. Узја хата па сам самцит кроз сред турске силе оде да се састане; па после истим путем ајд натраг и ништа му неучинише. Ама, он кад викне: „Бежте Турци, ето Вељка!“ а замаје оном пустом

сабљетином, бре, нема Турчина у целој ордији да му на пут стане.

Први момак.

Ја би волео да разтерамо једанпут ове Турке одавде, па после да идемо и да се бијемо, а мрзи ме овако све на једном месту. — Шта ли раде они на Деліграду? они се опет с Нишлијама вуку клипка а ми с Видинлијама.

Четврши момак.

Какве Нишлије? Какве Видинлије? има их чак из Урумелије и из преко мора; одакле ти их нема!

Трећи момак.

Па и по који гушави Туркешања може се видети.

Први момак.

Како ти мислиш? ја држим да нас немогу савладати Турци; јер кад смо се ми могли оволико држати без пушака, ко што ваља, и без топова, а сад, кад имамо свега доста, Бога ми, неће нас моћи потући.

Други момак.

И ја тако мислим; а они су доста и ослабели непрестано с нама бијући се.

Трећи момак.

То је у божијој руци. Ако буде суђено, да Србин још пати — а то би баш неправо било — онда нас могу савладати; ал ако Бог да, те и ми једанпут већ дигнемо главе и постанемо људи — онда Бо'ме нек се држе Турци!

Четврти момак.

Вала и њиова ће звезда да зађе, како ми се чини.

Други момак.

Оно, знаш шта је? Ниједном Бог није обреко, да ће до века бити оно, што је сад. Тако ми смо били сјајни, па смо потамнели; е па и они: досад су владали, сад нека падну; — на њи је ред.

Први момак.

Па тако ће им и бити; зар мислиш неће Рус да им смрси конце?

Трећи момак.

А што он? ево ми овако ћутуре. Шта, Србија, Босна, Ерцеговина, Црна Гора, Арнаутска, Бугарска — уа! ту има доста, који ће да га дрпају.

Четврти момак.

Ала, кад се помислим, како ће сваки да чупа своје; да сам Турчин, свиско би на пречац од једа и срамоте.

Други момак.

А и од жалости; није шала толико стотина година господарити, па кад после, а он да служи ономе, коме је до јуче заповедао.

Трећи момак.

Бо'ме тако је; иде коло наокодо! Нисмо ни ми створени, да све другог служимо, него да и ми заповедамо, кад је нама сваки ђаво заповедао.

Први момак.

Треба тако и биће у име Бо-

га! Само да се претрпимо још малко, а видећеш шта ће бити.

(Уђе Бранко Буљукбаша.)

Бранко.

Знате шта је, браћо?

Први момак.

Шта, да нећемо, буљукбашо, у име Бога на Турке?

Бранко.

Биће и тога, него будите у свачему свакада спремни да —

Први момак.

А ћемо ли скоро?

Бранко.

Кад рекне господар. — Него ко има коња, нека га добро надгледа, а и сви нека сте свакад

азурни. Знате како Господар често има обичај да тек обиђе војску, да види како је, па кад рђаво што нађе, држ'те се!

Други момак.

Ми смо свакада ко што ваља. Сад нека рекне Г'осподар: „Ајдете“ док трене, ми код њега.

Бранко.

Тако и ваља. Војник треба да је у подне, у поноћи готов да се бије. Била киша, било блато, био ма какав кијамет и ма које доба, он треба да је к'о запета пушка.

Трећи момак.

Баш смо ти ми тако. Ја сам војујући заборавио и орати и копати. Колико сам окрет'о јатаганом неби му сад мога мотику у руке узети.

Бранко.

Тако, ко што ви реко, нека сте азур, да се неби имао Господар зашто да љути.

(Оде.)

Први момак.

А! већ ми мирише барут. Чини ми се оће да буде треска. Тако, тако, то ја и оћу.

Други момак.

Вала ја се сваке ноћи бијем с Турцима. Чим склопим трепавице одма ти ту изиђу неки Турци, неке сотоне, па до саме зоре једнако се с њима вучем клипка.

Трећи момак.

О чему дању мислим, о томе ноћу и сањам. И још никад нисам снио, да сам ногинуо.

13

Четврти момак.

Па то се неможе ни снити.

Други момак.

Ја кадкад сним да ми одсеку главу, ал опет знам и за себе и за главу; ал' Бо'ме на јави није тако.

Први момак.

Вала само што се бојим пушке и пиштоља, јер то, брате, може из прикрајка и шуша да те убије; ал што се тиче сабље и ножа, тога се никад небојим. Јер шта? Сабља му је, сабља ми је; нож му је, нож ми је; а и рука није му дужа од моје. Па како би ја допустио, да он мени одфикари главу, кад и ја имам и руке и ножа.

Четврти момак.

Тако је; кад је довату моме, небојим га се.

Први момак.

Ој пламена моја крцалинко,
Кога ли ћеш да обориш прво,
Да ли пашу да ли мехтербашу,
Ја л' делију бесног и помамног?
До сада ме преварила ниси
Ни одсада, ако Бог да нећеш!

Други момак.

Знате шта? Ајдемо те да обијемо коње, па после да изиђемо на шанац, да видимо шта раде Турци.

Сви.

Право велиш, ајдемо!

(Оду.)

3. ПОЈАВ~~А~~ Н.

Друга соба.

С т а н а, доцније М и л у т и н.

Стана.

Шта Бог још̀те досудити неће
И шта Србин претрпео није!
Од тренутка кад је изгубио
Своју славу и своју слободу
Па до данас све једнако пишти
У окови турскога зулумства.
Већ су сузе што Србин пролио
Узнеле се ко јутрења роса;
Оросиле Божију столицу,
Па одатле ко капље падају,
Да оперу проливену крвцу.
Није шала зверу робовати!
О да ће Господ са висине,
Већ једанпут Србину помоћи,
Да с' избави овога проклетства,
Па да стане и душом одане;
Да га Турчин неголица ножем,

Да га крвљу нешкропи невином.
Да негледа на сабљи душманској
Крвцу ћери, брата или сина;
Да непреза од Турчина љутог,
Као јелен у зеленој гори;
Да негледа своју јединицу
На колену мрскога Турчина!

(Уђе Милутин.)

Милушин.

Добро јутро, моја снао драга!

Стана.

Добро Бог дао, мој девере мили!

Милушин.

А што си се забринула тако,
Да те није Вељко штогод кар'о?

Стана.

Није, Дешо, мој је Вељко добар;
Но онако тек нешто премишљам
Кад ће с' једном отерати Турци;

Тежко живет' све у некој зебњи
И презати сваки час од ножа.
А виде ли гдегод Вељка мога?

Милушин.

Отишо је да прегледа момке.
Сутра ћемо испасти из шанца
И проклати с' нешто мало с Турци.
Ја ћу овде да причекам Вељка,
Он ће доћи а и буљукбаше
Да се мало посаветујемо.
Но ти иди те ракије' спреми,
Знаш да ће се после збора пити.

Стана.

Кад је тако идем у подруме
Да уточим колко ће требати.
Бо'ме ваља и провеселит' се
Кад сваки час у смрт се гледа.

Милушин.

Ја ћу дотле коње да обиђем
И да видим јесу ли сви здрави

Да нефали ни клин у подкови:
Залуд јунак кад је коњиц рђав.

(Оду на разне стране.)

ПОЈАВ ТРЕЋИ.

(Пред шатором. Даље се виде многи шатори и гомилице Турака; на другој страни може се угледати Неготин.)

Мула-паша и његов чибукција Ибраим.

Мула-паша.

Ево, веће девет годин' дана,
Како Власи војште на Султана;
Како киње севдалије Турке
И вређају круну Стамболову.
Ал' тако ми Бога и Пророка,
Што Турцима аговање даше,
И тако ми Мекe и Медине
Свете ћабе где клањују Турци;
Па тако ми звезде и месеца
Што Падиши на челу се сија,
И тако ми зеленог турбана,

Што га муфти вије око главе:
Ја ћу сатрт' ђаурску фукару,
Прегазићу побеснелу рају,
Исећићу њене арамбаше,
Поробићу велико и мало,
Испуниħу харемове турске
Робињама и робињицама;
Нек' се знаде и нека се прича,
Кад се Мула борио с ђаури!

(Шета; к Ибраиму.)

Кам Алије, еси ли га звао?

Ибраим.

Јесам звао, пашо ефендијо,
Сад ће доћи, тек што није дошо.

Мула-паша.

Сад ми зови слугу Сулејмана
Али одма нека к мени дође.

(Ибраим оде.)

Мула-паша.

Ево скоро три недеље дана,
Како лежим око Неготина;
А Ајкуна, моје мило злато,
Остала ми сама у Видину,
А знам да јој тешко ко и мени.
Ну притрп' се мој румени Ђулу,
Скоро ће те Мула загрлити,
Само докле Ђауре распудим,
И разагнам, побијем, исечем;
Па ћу т' јунак на пешкеш донети.
Поред других младих влахињица,
И Вељкову дилбер Чучук-Стану,
Нек те служи и нека те двори.

(Ступи Алија к њему)

Дакле велиш, Урумени Валис
Дивни јунак Крсли Али-паша
Већ се крено са војском из Ниша?
То ми мило. А Мурат је мислим
Пребројао сву хордију нашу;
Па колко је нашо на тевтере?

Алија.

Равно има шесдесет Алаја
Ал хордија што јој нема равне;
Никоја се немож' барабарит'
С овом нашом.

М. паша.

И то ми је мило.
Сада ћемо покорити рају.
Она с' досад' могла одржати
Што је Султан војев'о с Москови,
А за ове хрсузе ајдучке
Ни абера није имат' мого.
Али сада наш сајузник верни
Краљ Вранцуски Бунапарта силни
Жестоко је притего Москове
Те са нама учинише мира,
И сад ћемо сву хордију нашу
Колико је на ногама има
(А има је ка на небу звезда
Е је ишла противу Москова),
Окренути на овај вилајет,

Па ћеш видет' до неколик' дана
Како раја опета робује
И Султана у папучу љуби.

Алија.

И ја мислим да ће тако бити,
А и желим а и мора бити;
Јер је јака Султанова војска,
А јунаци њене војеводе.

Мула-паша.

Вала ако непобијем Власе,
И земљу им непоробим целу:
Невидео лица у хуриje,
Те гиздаве цуре плавооке;
Непомогло м' азрети сиџаде,
На кому се ја Пророку клањам;
Убила ме копита бурака
Јуначкога хата свечевога;
Сгодио ме топуз Мухамедов
Ако јунак несатрем ђауре!

(Уђе Сулејман Арапин)

Сулејмане, шта ми Ајка ради?

Сулејман.

Ефендијо твог харема сунце
Ајкуна ти — бисер црноморски —
Непрестано тугује за тобом,
Једва чека да се с војне вратиш,
Да јој сунце омиљено сијне.

Мула-паша.

И ја тужим, ал се трпет' мора,
Иди натраг и поздрави Ајку,
Нек ми с' нада до десетак дана,
Ето мене да је обрадујем.

(Сулејман оде.)

Алија.

А ја с' надам, честит ефендијо,
Да и прије разгонимо Власе.
Нашто 'вако тек у муасери
Држати их, кад можемо сутра
Кидисати на шанчеве њине,
На отет' их докле оком трепеш,
И док само длаком о длан лупиш,

Разбегли би с' кудкоји од цаса.
Није шале кад топови груну,
Да је челик па би мор'о пасти.

Мула-паша.

Биће тога само згоду чекам.

Алија.

Теб' је згода кадгод ти је воља.

Мула-паша.

Све једно ми, ил данас ил сутра,
Ал њима је свакојако горко.
Ајдмо сада да пијемо каву,
И наргиле једно изжубримо.
Ево вeће Ићиндија дође
А кад буде тамо по јацији
Дођи ћеш ми заједно с Мехмедом.

(Оду.)

Кадаје се опредкаше и
одма дервиш долази и
даше теке сва3*а

7 тр.

ПОЈАВ ЧЕТВРТИ.

Вељкова соба.

Вељко

(још иза бине.)

Чујеш Стано, донеси ракије.
Оћу с Јанком да попијем коју.

Стана

(такође иза бине.)

Оћу Вељко; ту је и Милутин,
Он те чека већ доста одавно.

(Вељко и Јанко ступе.)

Вељко.

Никад нисам 'вако весо био.
Ишао сам те преглед'о момке,
Сваки ти је весо као тица,
Сваки жели да с' покоље с Турци;
Ал сутра ће, ако Бог да здравља.
А сада сам позв'о буљукбаше,
Да се добро проразговоримо,
О том, што ће сутра да чинимо.

Па и коју чашу преврнемо,
То је мелем за уморну снагу,
И нуждно је: ратник то је човек,
Кога може сваки час нестати.
Данас пије, сутра већ га није,
Ни на часак немож' да рачуна,
Па бар време, које му западне,
Нек што боље за се употреби.

(Оба седну на сиџаде.)

Јанко.

Па тако је, нит' може другаче,
Што ограби, то је тек његово.
Шта је новац? да боље живимо,
А шта пиће? да се веселимо —
У размену, па весео буди!
Докле живим дотле тога имам,
Кад погинем ништа моје није,
Још гаврани једва дочекају
Да прославе битку и јунаке.
Вино пијем — а с Турци се бијем,
Турке бијем — и ракију пијем,
Па све тако!

Велько.

Ево, одкад војујем са Турци,
Никада ми горе није било,
Него сада што ми тешко пада.
Ја сам свико да се гоним с њима,
Да прелећем од места до места,
Па где кога стигнем и уватим,
Ту нападнем и ту га премлатим.
Ал овако све на једном месту,
Ни момцима мојим није мило.

(Стана унесе ракию, а Милутин с друге стране уђе.)

Милушин.

Помози Бог!

Велько.

Бог ти помогао!
А где си ти све досада био?

Милушин.

Ја у хару хатове преглед'о
Да су спремни кад нам затребају.

Вељко.

Ће л' скоро буљукбаше доћи?

Милутин.

До мало час и они ће доћи.

Стана.

(Служи ракију Вељку.)

Вељко.

(скине капу)

Сви

(поскидају капе.)

Вељко

(наздравља)

Помоз' Боже, браћи Србадији!
Те да славно савладају Турке,
Да очисте земљу од гадова,
Да освоје што је њино било,
Да добију што су изгубили,
Да оживе, јер су мртви били,

Да се славе и да се поносе.
Својим срцем и својим десницом.
Амин, Боже, спасајте се браћо!

(Попије.)

Јанко

(такође наслужен.)

Амин, побро, тако нека буде,
Што ти рече тако нек се стече!

(Попије.)

Милушин.

(наслужен.)

И ја желим што сви Срби желе,
И Бог жељу нека им испуни!

(Испије.)

Велько.

Баш је ладна а доста је јака,
Тек за гушу доброга јунака.

Јанко.

Врло јака зато што је ладна;
А колико има јој година?

Вељко.

Кажу сад јој девета година,
И добра је, нит' је има боље.

Јанко.

Досад никад писам 'ваку пио.

Милушин.

Ја тек овде, ал је баш ракија.

ПОЈАВ ПЕТИ.

Пређашњи. Ступе три буљукбаше

Бранко.

Помози Бог, драги Господару!

32

Вељко.

Бог помого, моји соколови.

Нвдељко.

Ти си звао и ми смо ти дошли.

Вељко.

Јесам звао и добро сте дошли.
Ну седите, послужи их, Стано!—

Стана

(почиње да служи.)

Вељко.

Па како сте, браћо?

Буљукбаше

(поседају)

Мирко

Фала Богу, ми смо сасвим добро.

Велько.

Како момци, јесу ли весели?

Бранко

(прими ракию од Стане.)

Весели и здрави, Господару.

Велько.

А како су јадни раљеници?

Неделько.

И они су добро, Господару.

Јанко.

Збиља Мирко, како је с Огњаном,
Да ли му је оздравела рука?

Мирко.

Боље му је, рану је извид'о.
Ал неможе још руком да ради.

Бранко

(скине капу, и остали сви капе поскидају.)

[здрави]

Баш у твоје здравље, Господару.
Е да Бог да десница ти снажна
Сатарила проклете душмане
Да познаду јуначкога Вељка,
Да увиде, како је то тешко
Суром орлу растурати гњездо,
Ил соколу тиће таманити,
И спаси Бог! (попије.)

Вељко.

На спасеније ти!

Јанко.

Тако брате! то ми сви желимо.

Стана
(служи Недељку.)

Недељко.

За Србију и њене јунаке,
Нек попева храбро војујући,
Нек добива славно борећи се.
(Попије)

Милушин.

Тако брате!

Вељко.

На здравље, Недељко!

Недељко.

Фала браћо, Бог нас послушао!

Мирко.

За оружје наше браће Срба
Нек је светло и нек је крваво,
Нек је оштро и нек је отровно
Нек је славно и за Турке страшно.
Спасајте се! (Попије.)

Сви.

Нек ти је на здравље!

Стана

[још једанпут их ракијом обреди, па оде. Међутим):

36

Вељко.

Ну знате ли зашто сам вас звао?
Ја и Јанко а и ви тројица
С половином од ваших момака
Сутра рано пре нег' зора буде
На Турке ће јуриш да чинимо. —

Бранко.

Е фала ти на том, Господару.
Мило нам је, сваки се радује. —

Вељко.

Избраћете понајбоље момке.
Сви су добри ал од њих најбоље,
Како б' јуриш с већом штетом био,
И Турцима и пашама њиним.

Неделько.

Господару, изабрати момке
Није тешко, јер су сви једн ки,
Па се могу од реда узети;
Ал ће жао бити осталима,

Јербо сви нам ево досадише
Молећи се, да те замолимо,
Да их скоро на јуриш поведеш.

Велько.

Фала брате, и теби и њима,
Мило ми је што су тако добри;
Ал им кажи да их ја поздрављам,
Да остане једна половина,
Да чувају шанац и џебану,
Да нас Турци како непреваре,
Док год се ми отуд невратимо.
Однећеш им велико поздравље
А од мене њина Господара.

Мирко
[попридигне се мадко.]

Е фала ти на том, Господару,
Они ће се врло радовати
Што их тако Господар поздравља.

Велько.

И вам' фала, браћо и јунаци,

38

Радујем се и врло ми мило
С јунацима таквим војевати.
Ej Јанаћко, где си море, чујеш?
Дед нек дође Милоје с гуслама
Па отиди после по свираче,
Да с' и с њима мало процумбуси.
Силна нас је обколела војска,
Ако скоро помоћи недође,
А иско сам у нашег Сената,
Бог и душа нећемо издрети.
А Турци се ожестили јако;
Наумили да Неготин узму,
Па да онда тек Србијом пођу.
Ал и ако с' наумили тврдо,
Док сам ја жив неће га узети.
Држаћу се, ко досада што сам,
Док год помоћ искана недође.
А тад ћемо ударити сложке,
Вера тврда скрхаћемо Турке.
Залуду се Мула заверио —
Непомаже вера без јунаштва.

Јанко.

Побратиме, и ја тако велим.
Докле нам је ове браће овде,
(А сваки је крви зажелео)
Живи да се Турцима недамо
А с мртвима нек чине шта оће.
А јеси ли чуо да на Дрину
Ужасно су навалили Турци.
Јадан Луко немож' да дајани,
Е надиру као горски вуци.
Анто иде од чете до чете
Те јуначи и страх растерује,
Ал залуду док сабља незвекне,
Непомаже док пушка нејекне.

Мирко.

Ја се уздам у Бога једнога,
Који нам је и досад помаг'о,
Да ће правој подпомоћи страни.

Вељко.

Бог је добар, али и ти кад си;

Нека који нападне на тебе,
Па ако ти непомериш руком
Бо'ме Бог ти несачува главу,
Е па зато дао ти је руку.

Недељко.

То је тако, ал зар нема војске
Да одоли што надире сили?

Велько.

Има војске, ал је врло мала,
Ев' овака као што је овде,
По десет их на једнога пада,
А на неки мести и повише.
Ал туримо таке разговоре,
За јунака никад страха нема,
Плашивица никад недобива.

Бранко.

Што Бог даде, то ће само бити,
Против воље његове се нема,
Ал уздам се, Србу ће помоћи.

Вељко.

Него чујте како ћемо сутра:
Пре нег' што ће зора да засвити,
А тада су Турци најпромији,
Из шанца ће сви да искочимо
И у табор турски улетимо;
Ал пазите да с' неразтуримо,
Већ једнако све у скупу да смо;
А пред собом гази, коњи, сеци,
Па када нам омлитави рука
И кад нам се коњи поуморе,
Онда ћемо опета у скупу
Из турскога издрети табора.

ПОЈАВ ШЕСТИ.

(Пређашњи; уђе Милоје с гуслама, доцније Стана.)

Милушин.

А ево нам и Милоје дође,
Сад ће да нам срце окуражи.

42

Велько.

Дед Милоје, седи на сиџаде,
Па удеси и струне и грло,
Да нам певаш што најбоље знадеш.

Милоје

(седне. Стана уђе.)

А баш имам једну нову песму
Што сам скоро научио гудет',
Само —

Велько.

Стано! подај му ракије,
Да покваси грло гласовито,
Да надзвони гусле јаворове.

(Стана послужи Милоја.)

Милоје

(попије, па удешава гусле.)

Милушин.

Ала давно гусле нисам слушо,

А то ми је свакад најмилије,
Кад у струни угледам јунака
Како ваља таманити Турке.

Велько.

Србину су гусле врло важне,
Јоште да му није тих гусала,
Неби знао ни за своје име,
А камо ли негдашње јунаке
И цареве велике и славне.
Гусле су му спомен сачувале
О његовој негда величини,
Оне су му славу проносиле
Све до данас с појаса на појас.

Јанко.

А у овом ево овде крају
Редко можеш и видет' гусала,
Нити има ваљаних певача.
А кад видим у србскоме дому,
Да невисе гусле јаворове,
Сву би кућу огњем запалио.

Бранко.

Ми смо Срби чудновати људи,
Што је наше ми се тог стидимо
Па све туђе примимо, ма лоше.

Милоје

(удесио гусле, пева:)

Чујте браћо! да се послушамо
И у српску књигу загледамо.
Да видимо срећу и судбину,
А што Србин донео Србину!
Од онога дана чемернога,
Кад је српско пропануло царство
На Косову пољу јадовиту,
Србин трпље муке свакојаке
Од Турака грдних зулумћара
И препишта у ланцима тежким.
Све што му је наймилије било
Већ његово смело бити није:
Дивна поља и ливаде тучне
Прегажене беху од Турака;
Лепа села и вароши красне
Постадоше станиште Турака:
Где бејаху куле и кубета
Ту се дижу турска мунарета;
Где с' појаху песме божаствене

45

Ту урличу оџе и дервиши,
Где је Србин живовао лепо,
Ту се турски баше јањичари,
Где је песна орила се дивна,
Ту је мучна овладала чама.
Србин сеје, а Турчин пожњева.
Србин гаји, а Турчин ужива,
Србин ради, а Турчин се слади,
Србин роди, а Турчин одводи.
Српска земља, турски спајилуци,
Српска чеда, турски заточници,
Српско благо у турским рукама,
Турска пушка Србина погађа,
Турска сабља српску главу сече.
Нигде мира за Србина нема,
Нигде станка нит весела данка.
Срб се пење на врлетне стене,
Ил увлачи у провале брдске,
Да избегне турско самовољство.
Небоји се меџеда ни вука,
Нити других грабљивих зверова,
Тек с Турчином да наблизу није,
Е је Турчин гори од меџеда,
Е је Турчин грознији од вука!
Све процвиље у невољи тешкој.
Све проклиње дан рођења свога,
У утроби чеда проплакала,

Толик' муке беху пристасале!
Тако траја четири стотине,
Тако Србин у окови пишта.
Тако досад али одсад неће.
Само крви жалити нетреба,
Само слоге нек је међу нама.
Па нека се свуда приповеда,
Како Срби борити се знаду,
За свој народ и своју слободу,
И за славу србскога имена,
А сваки ће са похвалом рећи:
Борили се, па су задобили,
На Косову што су изгубили.
Нек се диче, јер су заслужили,
Нек се славе, јер су славе вредни.

(Престане гудети.)

Јанко.

О Милоје, што ми сузе мамиш?
Таке песме још'те чуо нисам,
А вредна је њом да с' Богу молим.

Вељко.

Баш ти фала, јуначе Милоје,
Тебе Бог је одарио дивно,
Дао ти снаге што је мало коме.

Милоје.

Из срца је ово, Господару.
Кад се сетим на наше невоље,
Ја се више на Турчина горчим,
Себе палим, друге распаљујем,
Ил управо оштрим јатагане.

Бранко.

Јесте тако и погађаш збиља.
Када пођем у бој, а помислим
Какве с' патње трпе од Турака:
Сто срдаца, чини ми се, имам,
На стотину ја би један грун'о.

Недељко.

Вала кад се крви опоменем,
Која но се невино пролила:
Рис разјарен блажиј' је од мене.

ПОЈАВ СЕДМИ.

Пређашњи: дођу још два Циганина с' ћеманетима и једно Цаганче с даирама.

Лаутар.

Помози Бог, господар Велко!

Велько.

Бог помого! ти ченгијо стара,
Камо тебе, одавно те нема?

Лаутар.

Е па сад нам казаше, да дођемо, и ми дођемо. Каже Јанаћко: ајте, зове вас господар Велко, и ми одма потрчимо нашем господар Велку, да те Бог поживи!

Велько.

Добро, добро, деде свирај штогод,
И певајте што најбоље знате
Да с' веселе ев' ови јунаци.

Лаутар.

Ођемо, господар Велко. (К своме другару.) Деде, деде, курдисуј да свирамо.

(Удешавају се ћеманета.)

Јанко.

А кад ћеш да даш лауте томе маломе; он једнако све у даире гребе?

Лаутар.

Е па кад научи, господару.

(Свира се циганска фантазија.)

Бранко.

Свакад они ово свирају пре него ће да почну друго штогод. (Лаутару:) Ама што одма непочнеш штогод лепо?

(Цигани засвирају и почну певати:)

Болан ми лежи Кара-Мустафа
Бре гиди, Дели-Кара-Мустафа,

Болан ми лежи, оке да умри,
Кој да ти јаши врана-та коња?
Нека га јаши тај Ајдук Вељко
Јербо је боли јунак од мене.

(Свирају вијуготине.)

Јанко.

Алал ти вера, мајсторе, како лепо певаш: дед још једну, ама опет тако лепу.

(Цигани наново удешаваю ћеманета па одпочињу:)

Книгу пишу Мула-паша,
Па гу шале у Неготин.
У Неготин Ајдук Велко:
Чу ли мене Ајдук Велко,
Да ми дадеш Неготина,
Неготина од Крајина,
Ето иде силна војска
Преко поле Неготинско.
Одписува Ајдук Вељко:
Чу ли мене Мула-пашо
Главу давам, Крајну недавам.

(Свирају вијуготине.)

Јанко.

Бе аферим! А где изучи, море?

Лаутар.

Е па тако научимо сами, па свирамо; то није занат.

Завѣса пада.

II Гми

Раздео други.

Београд и Неготин.

ПОЈАВ I. РВИ.

Београд. Дворана у Сенату; на среди астал застрт зеленом чојом, на њему дивит, перо, песконица, артије, звонце. Око астала седе три Сенатора. Има две празне столице.

Први Сенатор.

Ој дружино, браћо сенатори!
Знано ви је, шта нас световаше
Граф Ивелић, русински посланик,
Да пошљемо наше депутате
У Цариград управо Султану.
Да покорност нашу му покажу
(Јер се Руси помирили с Турци),

Па да чују из његових уста,
Чему би се надати имали,
И да како мира утврдимо.
Шест недеља у Стамболу бише,
Тамо бише ништа недобише,
Но их Везир посла у Софију
Назир-Мустаф-Решит-Челебији,
Да са њиме говоре о миру.
А ту био и мухафис нишки
Румли-Валис Крсли Али-паша.
Њи двојица заклети крвници,
Ниједне нам примити нехтеше,
Но опреме силовиту војску.
Од Видина шесдесет хиљада
И од Ниша шесдесет хиљада,
А од Дрине тај Везир босански
Диго војске сто тријест хиљада.
Авај, браћо, да невоље тешке,
Помозимо да се помогнемо,
Куда ће се и како ли ће се!

Други Сенатор.

(Немарно.)

Нека шиљу колико им је драго;

Па и досад свакад су шиљали,
Ал нам никад наудили нису,
Па и сада, мислим, неће моћи.

Први Сенатор.

(невесело.)

Мучи побро, неговори тако,
Кад немамо чим их дочекати,
Кром посаде, четерест хиљада
Шта је према двеста и петдесет?

(машући главом)

Ал ми лепо пређе говорасмо
Да скупимо свуколику силу
Па да тамо око Делиграда,
Куд су најпре нагрнули Турци,
У планини дочекамо с војском,
Вера тврда, све би их сатрли,
Па тек онда и на другу страну
Кренули се а са истом војском,
И тако би одржат' се могли.
Ал нехтесмо да се послушамо,
Нити себи да се покоримо,
Како би се другом покорили!

Трећи Сенатор.
(гордо.)

Јест, но док би ти на Делиграду,
Крвио се и борио с Турци,
Дотле други а са друге стране
И Београд могли би узети. —
Боље 'вако свак' своје да чува.

Први Сенатор.

Но кажи ми, пријатељу драги,
Шта је моје а шта ли је твоје,
Шта ли другог, трећег и четвртог?
Нико ништа појединце нема,
Но сви скупа имамо Србију,
А Србија све нас уједанпут,
Ми синови, она наша мајка.

Други Сенатор.

Ал да видиш да није ни тако;
Ја на пример диго Колубару
А ти Мачву, трећи Шумадију;
Онда [illegible] си М а ч в и пошајпречи,
Да је чуваш и од-а-зла браниш;

А тако сам и ја Колубару,
Као онај што је Шумадији —
Има брате овдена разлике.
Недам другом да с' у моје меша
А у туђе ја дирати нећу.

Први Сенатор.

Ал за Бога докле ћемо тако,
Сви за себе ниједан за обште?
Зар нас није чемерно Косово
Научило како с' владат' ваља?
Зар нас није Каменица тужна,
Научила већ једном памети,
Како с' ваља слагат' и помагат'?
Но и опет очемо раздора
И неслоге међу нама самим,
Те да сами себе покољемо
Као што смо више пути досад.

Трећи Сенатор.

Јест рђаво кад се неслушамо
И кад сваки тегли својој страни;

Али овде другачије стоји:
Моја кућа мени је најпреча.

Први Сенатор.

Ал може ли остат' твоја кућа,
Кад се сруши цело село твоје?
Још'те треба, ако нужда захте,
Да б' се спасло свеколико село,
Твоју кућу и сам да порушиш.
Ал ја видим ваше себичности,
И видим вам срце окаљано,
Да ви само живите за себе,
А за друго бриге неберете.

Други Сенатор.

Луд је, који себе заборавља,
Будала је, који више воли,
Ма ког другог него себе сама.
Шта ми стало за земљу и народ,
Када мене не буде на земљи,
Када будем у народу мртав?

Први Сенатор.

(Љуто.)

Кад сте такви, боље да сте мртви.

Трећи Сенатор

(зазвони, па онда к другом Сенатору):

Ја се слажем с тобом, побратиме.

(Уђе један слуга.)

Иди види, иду ли остали.

Служитељ

(оде.)

Први Сенатор.

(са презрењем.)

Ти се слажеш с твојим побратимом,

(љутито)

Ти се слажеш и с несрећом нашом,
Слажете се са пропасти српском,
Слажете се с убицама рода.

Други Сенатор.

А што си се ти ту подигао,
Оћеш ваљда да ми заповедаш?

Мени, кој' сам више учинио,
Него десет таквих ко ти што си.

Први Сенатор
(са презирањем):

Подла душо, рђо несрећина
Што како-ћеш над јајетом једним
Родољубу, ма колко радио,
Све се чини да ни толко није,
Колко би тек потребно било,
Само мрски худи себичњаци,
Ако кадгод (које редко бива)
Своме роду тек штогод привреде,
Мисле да су више учинили
Него што би у дужности било.
Племенита и висока душа
Рада б' више од живота свога
Своме роду на жртву принети,
Благо, срце, живот, — то је мало.
И ти, ако с' штогод учинио,
Теби фала, ал си и морао,
Сваки Србин дужан је да чини
Колико му силе допуштају

А у корист земљи и народу
Нечини ли — напоље и с њиме!

Трећи Сенатор.

Да, напоље и ја тако велим,
Али и ти ништ' радио ниси;
А сад дошо па нам зановећеш,
Ко ти да си отац овој земљи.

ПОЈАВ ДРУГИ.

Пређашњи; уђу још два Сенатора.

Четврти Сенатор

(чудећи се.)

Шта је браћо, каква је то свађа,
О шта сте се тако покавцили?

Други Сенатор.

Та ев' ова кукавица овде
Продаје се ко божија душа,
А знам да је готов издати нас.

Први Сенатор.

Издајица мисли о издајству;
Вероломан једнако се тужи,
Како с' људи подли и неверни.
И подлица напада поштене,
Говорећи немаю поштења.
И кад који своју верност слави
Према теби а у очи теби:
Тај, веруј ми, за интерес живи.
Тај имаде стотину идола,
Права верност тек у делу звечи,
А никада у ласкавој речи.

Четврти Сенатор.

Маните се браћо, таке свађе;
Срамота је, нисмо мала деца.

Пети Сенатор.

Окан'те се така разговора,
Чуће народ па ће нас потући.

(Ућуте и поседају.)

Четврти Сенатор.

Да л' имаде каквих нових вести?

[Уђе послужитељ.]

Послужитељ

Ево дошо један гласоноша.

Пети Сенатор.

Нека уђе.

[Послужитељ оде.]

С које ли је стране?

Четврти Сенатор.

Та ваљда ће бит' од Господара.

ПОЈАВ ТРЕЋИ

Пређашњи; уђе Вељков Посланик, скинув капу, поклони се и стане спрам њи.

Вешсник.

Поздрав ви је од Господар Вељка.

Четврти Сенатор.

Ти си Миљко? Какве гласе носиш?

Весшник.

Рђави су и црни, господо!
Турци пали око Неготина,
А наша је врло мала војска,
Па још нема ни цебане доста,
Па ме Вељко к вама опремио,
Да ви кажем и да помоћ иштем,
Да пошљете ма на који начин.

[Сенатори оборе главе па ћуте. Почивка.]

Други Сенашор.

Поздрави де твога господара
Нек се држи још за неко време,
А ми ћемо бринути се овде
Да пошљемо ако ѵзможемо.

Весшник.

Ал нама је голема невоља:
Силна нас обколела војска,
Прилика је да ћемо пропасти;
Но пошљите часа нечасите.

(опеш почивка.)

**

Трећи Сенатор.

Нема ништа, нека гледа шта ће.
Ајдук-Вељку свирају Цигани;
Ајдук-Вељко рујно вино пије,
Нек се сада **сам** с Турцима бије,

Први Сенатор.

Не, не тако, каж' господар Вељку
Послаћемо што пре узможемо.

Весшник.

Е фала ви на такој беседи.
(Оде.)

Трећи Сенатор.

Чекај брате, лако ј' пити вино,
Ал да видим сада како ти је?

Чешврши Сенатор.

Шта је теби данас, побратиме?

Први Сенатор.
(устане.)

Та за Бога шта је вама сада?

Зар се тако домовини служи?
И шта имаш ти противу Вељка?

Трећи Сенатор.

Немам ништа!

Четврти Сенатор.

Па баш и да имаш.
Овде треба све мржње да падну
Кад се ради о спасењу земље,
Небије се Вељко тек за себе,
Но се бије за народ и земљу,
Ти се светиш земљи а не Вељку;

Трећи Сенатор.

Коме било, ја овако знадем.

Први Сенатор
(презрително.)

Коме било ти тек тако знадеш.
(Љутито)
С таквих срећа за Србију незна,

С таквих народ везује с' у ланци,
С таквих цвили кукавно потомство.

(Седне и наслони се унило на руку.)

Четврти Сенатор.

А што Вељку да се помоћ неда?
Јели досад што год заискао?
А није ли већ толико пута
Шиљо каси зобнице талира
Од Турака што је упљачкао?
Зар он није мого да задржи
Све за себе и за своје момке?
Ал он шиље, да народња каса
Што пре буде јача и пунија.
Та половин' од ових новаца
Само он је каси припослао.
Па кад Вељко за народ се бори,
И свој добит народу поклања,
Што се њему помоћ неби дала?

Други Сенатор.

Ман'те с' Вељка, ја га добро знадем,
Он је само један самовоља.

Први Сенатор.

Самовоље в и с т е, што седите
Ту на миру, тобож' да с' бринете
О напредку и срећи народа,
А ви само с п л е т к е којекакве
Измишљате против оних људи
Што се крве на бојноме пољу.
Треба да се стидите за дела,
Која клетву вечиту вам носе

Пети Сенатор.

Нећу да знам који има право,
Ал и нећу ни свађу да трпим,
Ил ћу сада ићи из сената,

Трећи Сенатор.

И ми ћемо. Ајдемо те кући,
Свађа ми је на перчин изишла.

(Оду сви осим првог,)

Први Сенатор.

(шета се).

Тако! Страсти и подлости тежке

Кад опоје срце човеково,
Тада души нема спасенија!
Зар што мисли неслажу се њине
Кад о нечем световат' се пођу,
Да се зато један другог туђе?
Зар да зато позив забораве?
Зар што сваки другаче се нада
Својој земљи од користи бити,
Да се зато гањају и мрзе?
Зар да зато отачаство цвеле?
Зар кад неко неслуша ме овде
А там — опет за народ борећи с' —
Ували се у душманска клешта,
Да га тада оставиш у беди?
Зар да зато народ упропастиш?
Зар што Вељко неслаго се с њима
Но мислио, да ће 'вако боље
Користити земљи и народу,
Да му зато помоћи непошљемо?
Ох пакости паклени породе,
Како си се међ' Србе улегла
Те им пијеш крв из срца болног
Ти обману Бранковића Вука,

Да ти клања и приноси жртве.
Па још каке драгоцене жртве!
Најсветија пролила се крвца
А за душу умирућем царству! —
Ти покоси величије српско
И у ниску прашину га свуче,
Ти угаси светило Србији,
И Србина зави тежком тамом.
Па и сада, о авети грозна,
Кад слобода српска тек је само
У чаури још неразвијеној,
Сипаш отров једовите гује
На пупољак српскога живота:
Оштром стрелом, што умота ружом,
— Да покрије језик бодљикави —
Под гр'оцем Србина голицаш,
И у чаши од лажљива злата
Подмећеш му отров замедљани. —

(Почивка.)

Има л' туна мрвице љубави
Према земљи и према народу,
Кад у ово чемерито време,
Где сваки час стропоштати с'можеш.

Један другог гоне и вијају
Место што би слагали се братски.
Световали сложно и паметно,
Да с' одупру опасности овој,
Која прести земљу да прегази!
Авај роде да лоше си среће
Никад ниси без отровних гуја!

(Оде.)

ПОЈАВ ЧЕТВРТИ

Неготин. Поље. Поноћ. Дервиш долази сам.

Дервиш.

(клечи.)

Сви спавају и Срби и Турци,
Све почива и саном се крепи,
Свуда мирно, свуда је тишина,
Свуда глуво и поноћ је глува.
Цело поље притиснула војска,
Силна војска а никаква гласа,
Многа војска а мало јунака!
Чадори се расејани беле,

Ко на гробљу гробовно камење —
Ах гробови! и постаће сами,
Тек да дуси после тог излећу
Из покрова ко црв из чауре,
Да јадују над разбојем тужним.
Трава биће црвенога лишћа
А цветови од крваве пене.
Јунаке ће земља да запреће.
Но из праха и крви црвене
Која по ће земљу да напоји,
Изнићиће ђаурска слобода!
Ове речи страховито звече!
Та слобода машиће се ножа,
Који ће јој слога саковати.
Нож ће бити оштар и отрован
У турске ће с' упирати груди.
Турско срце мораће подлећи.
Крст ће луну на ситно исећи,
Комади ће с' утопит' у крви
Из османских груди истеченој!

Мисли те су тице злослутице —
Ја их мрзим, ал их гледат' морам.

Свака сила за времена само,
Тако веле књиге инџијеле! —

Султан седи у Стамболу своме,
Султан седи, немисли о беди;
Ал и опет из планина црних
Зазвижда ће стрела отрована:
Време дошло каснога кајања! —

Паша храбар, делијскога духа
И можда ће ђауре потући;
Ал и опет из гробова српских
Излетеће отров за Турчина:
Време дошло да пропадну Турци! —
Турци харамско делије саме,
Могу сада ђауре потући;
Ал и опет из пепела српског
Израстеће џелат за Турчина:
Време дошло да се стопе Турци! —

Кад се Србин сложи и подигне:
Турчин мора да му преда царство —
Тако веле књиге инџијеле! —

Мисли те су тице злослутице —
Ја их мрзим ал их гледат' морам! —

Кукумавка у Стамболу пева
А наш Султан у сарају зева,
Ни да чује, шта тица казује!
Г'аврани се пред џамијом кољу,
Муфти седи а неће да гледи,
Ни да слуша шта гаврани шапте — —
Кад немарност Турцима овлада,
Ђаурин ће Стамболом да влада —
Тако веле књиге инџијеле!
Турчин ода без икакве бриге,
На токе му попала прашина,
А ђедова ђорда захрђала
Непере је неверничком крви — —
Када Турчин коран заборави —
У Стамболу крст ће да се слави...!
Тако веле књиге инџијеле! —

Мисли те су тице злослутице —
Ја их мрзим, ал их гледат' морам!

(Устане и унило шета)

ПОЈАВ ПЕТИ.

Прећашњи; дођу Мехмед и Алија.

Мехмед.

А гле дервиш! а шта ћеш ти туна?
Који тебе догонише беси,
Ја јандалиш овуд по пољани.
Јали незнаш, јади те незнали,
Ако ли те пагазе ђаури,
Да ћеш у ма' изгубити главе.
Бежи боље, неиди у замке,
Тугаљива ствар је сусрести се
С ђаурином тим планинским вуком,
Ајде с нама — и ми залутасмо,
Облазећи на пољани страже,
Срећа те нас нису увардили
А неби му више облазили.

Дервиш.

А ко што је вама нужде било,
Да ви сами облазите страже,
Као да сте ви најмлађи овде.

Мехмед.

Та код паше на зијафет били,
Па изишли да се провејемо
И ко узгред и то да видимо,
А и паша тако препоручи.
А са чега ти у поље дошо?

Дервиш.

Ја из нужде и потребе моје;
Ова ноћ је тек угодна била
Да разгони јаде и невољу,
Па диваним са месецом бледим.

Алија.

Ја неумем себи да тумачим,
Шта забавља вако ове људе?
Ја л' си Турчин ја л' који си ђаво?
Бар то није никако паметно
Сад у ово угрејано време,
Кад се крвца сабљом разлађује,
Тумарати ко мува без главе.
Можда те је шија засврбела,
Па сад тражиш да ђаур прочеше?

Дервиш.

Мучи море, немој да просипаш
Тако гадне и погане речи.
А кад нема мозга у тиквини.
Да промућкаш и мудрије кажеш,
Боље ћути, немој да тумараш.

Мехмед.

Море, ман'те' с' кавге и ината,
Но ајдемо шаторима нашим,
Те да и ми очима тренемо.
(Оду.)

ПОЈАВ ШЕСТИ

Соба.

Стана.

Све ми нешто срце позебује
И све стрепим; ал како да нећу?
Ево, Вељко за јуриш се спрема
Да нападне на безбрижне Турке,
Није л' страха да ће погинути
Па куда ћу ја кукавна онда?

Ал је Господ милостив са неба,
Он ће Вељку живот да сачува.
Ко и досад што му свакад чуво,
А с Турци се бојак бити мора.

ПОЈАВ СЕДМИ

Стана. Ступи Вељко.

Вељко.

Кад неможеш тек једним ударцем,
Да пресечеш дрво наумљено,
А ти куцкај мало и помало,
Па ћеш опет пресећи га цела.
Немам силе колико ми треба
Од једанпут да сатарим Турке,
Па овако испадима тајним
Ћу силу да ошкрбим њину.
Како тако довијат' се ваља;
Није асне, другче се неможе.

Стана.

Ал и твоји смањују се људи.

Вељко.

Истина је, ал не тако много,
Јер ја грунем сасвим изненада
Па их збуним и жестоко сметем.

Стана.

Ал ти опет можеш погинути.

Вељко.

Кад би сваки на то рачунао,
Онда боја неби никад било.
Храбар војник на смрт непомишља
Њему само до тога је стало
Да о груди душманове груне.
Он немисли ни о свом животу,
Јер би и то тугаљиво било,
Него жели да јаче удари,
Само гледа да више обали.
А такови сви су моји момци:
О да само видети их можеш
На Турчина кад се накостреше,
А размају оштре јатагане;

Ти би рекла, ово нису људи,
Него але које тучу носе.

Стана.

Ја верујем да су они такви,
Што с' имају на ког угледати.
Ево синоћ, кад су чули били,
Да ће јутрос на јуриш да иду,
О радости и весеља њина!
Чисто оће из коже д' изиђу,
Пију, скачу, играју, певају,
Трешти кућа оће да се сруши,
Веселе се ко да с' победили:

Велько.

Радују се деца бадњем дану,
Радују се људи васкресењу —
Јунак кличе кад у бој полази!

ПОЈАВ ОСМИ.

Пређашњи. Ступе Јанко и Милутин.

Јанко.

Побратиме, оћемо ли скоро?
Ево зора већ је измилела,
А мени се срце разиграло,
Никад 'вако трепетало није.
А и момци већ готови стоје,
Подскакају, оће да се крве.

Велько.

Сада ћемо, сада, побратиме!

(к Милутину.)

Милутине, ти се добро пази,
Да се Турци како непривуку
Близу шанца и у њега скоче,
А то може врло ласно бити;
Јер чим виде да смо ми испали,
Може ђаво неког да научи,
Па да чета неколко одвоје,
Те овамо на шанац нападну,

(К Стани.)

А ти Стано, ништа се небрини;
Ако Бог да и срећа од Бога,
До мало час и ми ћемо с' вратит'.
С Богом!

Јанко.

С Богом!

Стана и Милушин.

О пођите с Богом.
И да Бог да вратили се здраво;

(Вељко и Јанко оду.)

Стана.

О да л' ће се одгонити Турци,
Од овога клетог Неготина.
Досади ми с' живети у страху.
Помисли се, какав је то живот,
Око тебе кад је свуда врата,
Све се презаш, од које ће стране
Повијени пламен да прижеже.

Милушин.

Е шта ће се, трпети се мора,
Кад на бољи живот помислимо.

Та боље је и десет година
У такову страху проживети,
Само после да будемо мирни,
Да узмемо што је наше било,
Да будемо што смо некад били.

Стана.

О, када би Бог с висока неба
Погледао на невоље наше,
И на беде досад претрпљене,
Те да једном подигнемо главе,
Коју нам је јарам притискиво,
За толико стотина година!

Милушин.

Имали смо толике краљеве,
Имали смо јуначке цареве,
Што су Србу као сунце сјали,
Задужбине толике зидали,
Да с у њима Божје име слави.
Па цареви славни изгибоше,
Задужбине Турци порушише,
Божје име у њим' угасише,

Веру, закон, светце погазише:
Што имасмо, то они узеше,
Ми кукасмо и сузе рониемо.
Нашом мишцом бранили Султана,
Нашом крви ранили душмана,
Е доста је, сада нек прекине,
Боље нам је свима изгинути,
Нег остати као туђе робље.

Стана.

Ништа теже од турскога робства,
Јер све што ми имати можемо,
То је њино па и сами живот.

Милутин.

О када се сетим задужбина
Светих наших и славних царева,
Срце ми се болно узтрепета,
Из груди би искочило тужно.
Кад се сетим високих Дечана,
Хилендара а и Пећи славне,
Где седеше наши патријари:
Душа моја оће да пресвисне,

24

Што то није у рукама нашим.
Кад помислим на градове наше
Славни Призрен, Прилип и Приштину,
Па помислим на Мостар и Травник,
И на Скадар, Будву и Дубровник,
О! срце ми с кила од жалости
Где све Српско у туђој је руци.
Е више се трпети неможа.
Сад је време и сад је прилика
Да узмемо што је наше било
Да будемо што некад бијасмо.

Стана.

Али ми то нећемо доживет'.

Милушин.

Ми радимо да што добијемо,
Па нек наши синови доживе.
Они ће нам благодарит' на том
И молиће с' Богу и Исусу
За отчеве и дедове своје;
А и цркве молиће се Творцу,
За спасење благотворних душа.

Шуме, поља, горе и ливаде,
Брда, реке и потоци српски
Прослављаће јуначка имена,
Која су им слободу донела.
Сама земља што с' ногама гази,
Узноснће своју благодарност
Што слободи угледала лице,
Те је турске копите нетиште,
Те напије крвцу деце своје. —
О славно је за народ умрети!
Ништа слађег од слободе нема.
Слобода је тек једина живот! . .
Идем страже да обиђем шанцу.

(Оде.)

Стана.

Слобода је тек једина живот —
О како су ове речи свете,
Како дижу груди у човека.
Страха нема, затезања нема
Кад слобода заиште нам руку
И оружје за њено спасење.

(нагне се над прозор.)

26

Већ су стигли, пуцњава се чује,
О дај Боже на радост Србину!

(Оде.)

ПОЈАВ ДЕВЕТИ.

Поље. Зора. — Мула-паша, Мехмед и три Турчина.

Мула-паша.

Ђаури су сасвим чудновати;
Ја их држим у обсади тешкој,
Они опет на ме нападају.

(Чује се подаља пуцњава.)

Је л' Мехмеде, а где је Алија,
Зар се тако чувају чадори?
Брже тамо одкуда се пуца.
Ваља дати индат оној страни.

(Мула и Мехмед оде.)

27

ПОЈАВ ДЕСЕТИ.

Пређашња три Турчина; улети четврти један, жалостан, сав разбарушен, с голим ножем.

Четврти Турчин.

Ао јада тешка од ђаура,
Изгинуће цела нам ордија!

Други Турчин.

Шта је тамо, казуј јадовниче,
На кога су Власи нагрнули?

Четврти Турчин.

На Мурата и Адем-Алила,
Ах кукавни где ће погинути!
(Оде правцем, којим је пошо.)

Први Турчин.

Није вајде, бити се неможе
Са овима ајдуцима горским.

Трећи Турчин.

Ово нису људи него вуци.

Други Турчинъ.

Ао Вељко рана допануо. —

(У тај ма улети Вељко с голом сабљом а Турци прсну куд који.)

Вељко.

Како беже као плашивице;
Стан'те Турци! стидно је бегати.

(Оде правцем којим је пошо.)

ПОЈАВ ЈЕДАНАЈЕСТИ.

Ступе Јанко и Бранко с голим ножевима.

Јанко.

Ох несреће! где ми коњиц паде,
Те немогу да с' нагоним с Турци.

Бранко.

А виде ли гдегод Господара?

Јанко.

Та ено га како вија Турке.
Ајдмо ове ми да пресретнемо.

Но не — недај, Бранко, са те стране.
(Улете два Тучина).
Стани, Туре, да ти турбан вежем.
(Оду бијући се.)

ПОЈАВ ДВАНАЈЕСТИ.

Ступе три Турчина.

Трећи Турчин.

Љути Арслан мекши је од Вељка.
Бесан курјак није тако страшан;
Испред њега ко плашљиве овце
Беже Турци да се посатиру!
(Улети други Турчин ојађен.)

Други Турчин.

Бежи, Мујо, ето ђаурина.
Мурат паде, страх је обладао,
Исече га дели Ајдук-Вељко.
(Враћају се Јанко и Бранко.)

Јанко.

Амо Бранко, ево препелица.

(Бранко убије једног пиштољем, а други падне од Јанкова ножа; но у тај ма' под пуцњавом јаком догони Вељко једну гомилу Турака с узвиком: „Беште Турци ето Вељка!“ и при највећој сечи и пуцњави, завеса пада)

Раздео трећи.

Неготин.

ПОЈАВ ПРВИ.

Соба. — Вељко, доцније Вестник.

Вељко.

(Шета замишљен)

Још те помоћ нема да долази,
Још је Крајна на одривку гроба,
Још Морава од Видина стреши!
Сенат мисли, сиграчка је овде,
А добро зна колики су Турци.
Тек Неготин кад подлегне сили
Увидеће шта су урадили;
Оклевањем неводи се војна,
Небрига се каштиговат' мора!
Сенат неће да мало размисли,
Па да види важност Неготина.

И топ, који на Тимоку јекне,
Чак на Дрини одјекнуће грозно;
Ал то Сенат неће да размисли.
Он се сада око другог бави.
Мени војска сваким даном мања.
Изгибоше најбољи јунаци,
Изгибоше ништа недобише.
Ао Јанко, побратиме драги!
Зла ти срећа, још гора судбина,
Ал си пао к'о најбољи јунак,
Погино си за слободу рода;
Ти одлазиш у своју дружину
Обилића и Топлице храброг,
Косанчића и Рељу и Марка,
Ти одлазиш да негледаш јаде.
Ја остајем да сузе проливам.

[Уђе Вестник.]

Вестник.

Господару ево ја сам дошо,
И то једва кроз душманске страже
Ја сам ишо куда си ме слао,
Искао сам помоћ у Сената.

Кад сам каз'о шта си поручио,
У Сенату сви оборе главу,
Мислише се и мислише дуго,
Ни речице један да прослови,
Па најпосле одговорише ми:
Иди, Миљко, и поздрави Вељка,
Нек се држи како боље може,
А ми ћемо старати се овде,
Да пошљемо ако узможемо.

Вељко.

Тако ладан зар су одвет дали?
А знаду ли они колика је
Ова сила, која нас обсела?

Вестник.

Све то знаду, ја сам им показо,
Они беху сви ко крпа бледи,
Али ћуте ништа не говоре;
Само један (имена му незнам)
Поношљиво разјапи се на ме:
Нема ништа, нека гледа шта ће,
Како пије, тако нек се бије.

Ајдук-Вељку свирају Цигани,
Ајдук-Вељко рујно вино пије,
Нек се Вељко сам с Турцима бије.

Вељко.

(плане.)

Шта ти рече? то је неки казо?
Ха што писам сада у Сенату,
Да покажем за кога се бијем,
Да научим те кртице мрске,
Што слободу подивају српску,
Како ваља домовини служит'.

(Вестника, који је пошо да иде, заустави)

Стани! немој ником да казујеш
Ев' овако као мени што си;
Него кажи, да ће помоћ доћи,
Више ништа немој казивати.
Сада иди те се поодмори.

(Вестник оде

Тако дакле, да, тако је, тако,
Тако бива, тако мора бити,
Србин немож' без гује да живи!
Ове груди за народ су српски

Излагане ножевима турским,
А никада за њино господство.
Ово срце, што у крви плива,
За Србију и Србина куца,
А не благо њиово да чува./
Стан' хорјате! нећеш доживети,
У сладости да поједеш благо;
Једом ће ти с' грло загрцнути,
А чемером уста поквасити.

(Шета.)

То је отров из косовске траве,
А изцеђен Вуковим рукама,
То је гуја из косовских стена,
Бранковића крвљу одојена.

(После кратког ћутања.)

Домовини служио сам досад,
Одсада ћу отачбини мојој,
За Срба сам борио се досад,
Одсада ћу само — за Србина.
Опираћу с' док имам живота,
Па несрећа нек поштење гази,
Нек се руга тврдоглави снази.
Љубав к роду није у ипату,

Нег' у жрвти својега живота.
Па нек време доцније пресуди,
Која речца има више право.

(Почивка.)

Ова сабља, што ми бедра краси,
За српску је начињена главу,
А и српским искићена златом;
Сад је пала у српињске руке,
Па је турске одсецала главе;
Власт и сила у Турака беше,
А Срби су робовали само;
Сад и Србин доби мало снаге,
Нек Турчину јабучицу вади.
Ал је Србин чудноватe ћуди,
Радо трпи мрежу на очима:
Љуби народ, љуби домовину,
Док се власти какве недокопа,
А кад буде, за чим је тежио,
Тад у брату душманина гледа! —
Пакост, злоба и себичност тешка,
Ножеви су за самоубиство!
Нема среће кад срце набрекне,
Подлостима испуњено једким,

Храм напредка зида с' на жртвама,
Које вољно подмећу се роду.
Она крвца благослова носи,
Коју срце народу подноси!
Слава с' рода пење по степени,
Од срдаца врстних начињени —
Све пропада кад порок овлада!

ПОЈАВ ДРУГИ.

Пређашњи; дође Стана.

Стана.

Ти си, Вељко, нешто невесео?
Да ти није заболела глава?

Вељко.

Није, срце само нешто мало.

Стана.

Па ћеш ли мало пеленарке,
Знаш, горко је утук срдобољи?

7

Вељко.

Не, пелена имам и сувише.

Стана.

Е па шта би хтео да донесем?

Вељко.

ћути! твоје није свашта знати.

Стана.

Ја сам, Вељко, страшан сан уснила,
Па сам дошла да ти се потужим.

Вељко.

Какво време, такви су и снови.

Стана.

Ал ја сам се уплашила јако,
Све се бојим, неће добро бити.

Вељко.

Санова се плашити нетреба,
Јербо они немају оружја.

Стана.

Али слушај да ти кажем само,
Присни ми се (пред зору је било)
Таман облак, тежак као земља,
Спустио се па по земљи мили,
А из њега посевају муње,
Па је страшно да те гроза вата,
Кад овамо ја угледам тебе,
И још неке људе око тебе,
Па се бојим да те гром незгоди.
Ал што сам се зачудила била,
Кад сам видла у рукама твојим,
Многе муње као ватра жива,
Па изпушташ једну и по једну,
Там на облак, што је наспрам тебе.
Наједанпут отвори се небо,
И изиђу неколико људи —
Анђели су, људи, незнаш шта су,
Тек ко људи изгледаше да су,
И почеше спуштати се доле.
Њи неколко држе један венац,
И надпеше г' баш на твоју главу.

Од милине срце ми заигра,
Ал немогу ништа да прословим. —

Велько.

То си снила? Па то није ништа!

Стана.

Ама слушај да видиш шта даље —
Тако они држе онај венац,
А одотуд из оног облака
Непрестано излетају муње,
А за њима тек јечно загрми,
(И сад ми се чисто кожа јежи)
Наједанпут сијну једна муња
(Ја страшнију никад видла нисам),
Па управо на тебе с' устреми,
А ја вриснем колико сам могла,
И у тај ма тебе тек нестане,
Нити тебе, нит' венца, нит' људи,
Бризнем плакат' а погледам горе,
Кад ал ти се здружио с онима,
Завио се и ти као они.
У некакве све беле аљине,

Па одосте управ небу горе,
И ти само 'вако руком ману,
И изустиш: Слогом, роде мили,
Дотле моје а одатле твоје!
Ја закукам па ти се пробудим.
А груди ми са педља одскачу,
Од тешкога плача и јецања.
На сам ти се уплашила страшно,
Све се бојим ћеш погинути!

Велко.

Никад сану веровать' нетреба,
То су само тумарања мозга.

Стана.

Ал како ћу сну неверовати,
Кад сам често увидела сама,
Да пригода, што се у сну јави,
Подпуно се испуни на јави.

Велко.

Може бити, али то је случај!

Стана.

Шта му драго, ја се доста бојим. —
А шта ти је казо гласоноша,
Оће л' доћи помоћ с које стране?

Вељко.

Оће.

Стана.

Који војвода је води?

Вељко.

Који буде, само нека дође.

Стана.

А оће ли барем скоро бити,
Опасно је оклевати дуго.

Вељко.

До дан два мислим да ће доћи.

Стана.

О дај Боже! Само да једанпут
Већ престану ова страховања.

Велько.

Олако се ништа недобива
Без муке се ништа неужива.
Ако оћеш да имаш слободе,
Крвљу својом одкупит' је ваља.
И онда је тек сладко уживаш.
Знаш кад киша пролије се бујна,
А после ње јарко сунце гране,
Како цела земља замирише,
И слобода тако је пријатна,
Кад се крвљу изапере својом,
Докле човек незна шта је беда,
Дотле тућу равнодушно гледа;
Докле који у болест непадне,
Дотле незна шта му здравље вреди;
Док се чемер робства неокуси,
Дотле цена слободе се незна.
После бôље здравље је дражије,
После робства слобода је слађа.

(После мале паузе.)

Но иди ми зови Милутина,
Да му кажем шта ми на ум паде.

(Стана оде.)

13

Велько.

Војевати а немати чиме,
Значи себе бацати у пропаст,
Војевати а немати воље,
Значи хтети туђе господарство;
Ово нећу ма се прво сбило.
Волим одма изгубити главе,
Него чалма да ми опет суди:
Независност, својост и слобода
Јесу чуство, што уздижу рода,
Тог кад није ни живота није!
Ал у Срба мало има људи
Који чуства имају у груди:
Себичност је превршила меру,
Она ће нам и гроб ископати.

(Шета ћутећи.)

Помоћ нема, а џебане нема —
То је шкрипац што притеже јако.
Барута би и још мало било,
Ал ђулета скоро дотрајала,
Е чим имаш сада да се браниш?
Ал ако ми Бог и срећа даде,
Те с' избавим од овога јада,

Многи ће ме добро запамтити.
Показаћу ја Сѐнату моме,
Како с' бори за народ и земљу,
Како с' држи вера и заклетва,
Како с' чува крвљу добивено,
И како се за слободу бије!

ПОЈАВ ТРЕЋИ.

Вељко, дође Милутин.

Милушин.

Стана рече да ме к себи зовеш.

Велько.

Јест, зовем те и морам те звати,
Е требаш ми, а чућеш и зашто.
Ја сам био посл'о гласоношу,
Те искао помоћ од Сената,
Ал помоћи ко да бити неће;
А ми мало имамо џебане.
Но да идеш свуд по Неготину,

Да покупиш сваку гвожђурију,
И да збереш све ове коваче.
Па да с' праве ђула од-о-тога.

Милушин.

А зар мислиш да ће до тог доћи?

Вељко.

Да л' ће доћи о том неговорим,
Ала да је већ до тога дошло,
Увидећеш и сам кад загледаш.
Но учини као што ти реко,
Па нек праве и картачна зрна,
Кад се нема довијат' се ваља.

Милушин.

Па ја чујем да ће помоћ доћи!

Вељко.

Речено је, али није када.
Па се незна оће л' скоро бити,
А међутим са сваким тренутком
Може бити највеће несреће,

Но ти спреми што сам ти казао,
У невољи да се помогнемо.
Па ако нам помоћи недође,
А цебане међутим нестане,
Онда ћемо топрв да мислимо,
Шта ли ћемо и како ли ћемо.
Но и то се још̀те напред знаде,
Нит се може друго предузети,
До издрети кроз душманску силу,
Оставивши Неготин Турцима,
Е другче се неби радит' могло.

Милушин.

Ја би реко по мојој памети,
Да покупим зрна од кантара,
Па нек и то буде као ђуле.

Велько.

Но учини и то и остало,
Иди одма да се недангуби,
Тај је посо прилично заметан,
А ја идем да шанац осмотрим.

(Оду.)

ПОЈАВ ЧЕТВРТИ.

Шатор. — Мула-паша и слуга ~~му~~ Ибраим.

Мула-паша.

Ха ђауре, нећеш дуго тако!
Крваво ћеш штете наплаћиват',
Мојој војсци што си починио;
Нећу, јунак, ја више да трпим
Таку бруку што ђаури чине.

(Слуги.)

Ибраиме, зови ми Мехмеда,
Нек ми одма са Дервишем дође.

(Ибраим оде.)

Мула.

Мурат мртав а Алил убијен,
Два најбоља од мојих јунака!
Таку бруку подносити нећу,
Макар по-што осветит' је морам.
Код ов'лике јуначке ми војске,
Код ов'лико великих топова,
Ја да стојим овде на пољани,

А ђаури да по ћефу своме
Излетају из ајдучког гњезда.
И сатиру моју силну војску. —
Турска крвца на небо вапије,
И од Бога за освету моли,
А ја овде улудо оклевам.
Где су свете речи Мухамеда,
Да је грешно штедети ђауре?
Где је сила, коју светац даде
Правоверним при растанку своме,
Од које су стрепели народи,
Свиколици који за нас чуше?
Зидови су ћесарова Бе́ча,
Нихали се од удара нашег;
И Праг златан спопала грозница
Од силине нашега оружја.
Кам те силе, где с' они јунаци,
Што свом свету часа зададоше?
Ил ми ваљда писмо више Турци,
Но измети или слаботиње?
Јок, дана ми, опет наша ђорда
Заблистаће у земљи ђаурској,
Зазвекнуће о главу душману,

Да осети десницу витешку,
Да увиди и припозна курва,
Ком је Алах рекао да влада!
Ђаури су зар заборавили,
На Косову шта је с њима било?
Несећају с' Цар-Лазара свога,
Што остави круну у Косову?
Несећају с' Милош-Обилића,
Којиме се они толко фале,
Да је пао од турскога ножа?
Па још оће да се набрецају,
Мисле ласно борити се с Турци!
Стан' Ђауре, ~~курвино копиле~~,
Научиће т' Мула како ваља.
Поштовати свога господара!

[Дервиш и Мехмед ступе.]

Јесте л' дошли? Чујте ми заповест:
Ти Дервиш да одма отидеш,
Под твој шатор, где ти је џамија,
Па да клањаш девет пута на дан,
Јер смо јако светца увредили,
Те опроштај да измолиш његов.
Снажан Мурат — јунак међ јунаци,

Неби пао од крвничке руке,
Да Мухамед тако није хтео,
Да нас казни за погрешке наше.
Адем-Алил — свој ордији дика —
Неби јунак изгубио главе,
Да се Алах разљутио није.
Нег иди, те се Богу моли,
Е скоро ће бојак да бијемо.
Одма иди!

Дервиш.

Оћу, ефендија!
(Оде.)

Мехмед.

Шта зар скоро оће да с' бијемо?

Мула.

Јесте скоро, оћемо, морамо!
Ја, Мехмеде, немогу да трпим
Ову бруку и ову срамоту,
Што ђаури наносе Турцима.
И с којим би образом изишо,
Пред светлога нашега Падишу,

Кад Ђаура неби сатарио,
Па ни трага да му с' више незна,
То ли јоште да му на ум пада,
Војевати противу Султана.

Мехмед.

Тако ваља и ја сам мислио;
Треба једном нож о нож звекнути,
Па да знаде други пут за госу,
Треба лупит' рајом о ледину,
Па нек глава кука за трупином,
А трупина запева за главом

Мула.

Теби дакле овај налог дајем:
Да закажеш по хордији целој,
Да се сваки спрема и готови,
Скоро ћемо напаст' на Ђауре.
Особито топцијама кажи,
Да подоста нанесу ђулета
Код топова и кумбара својих.
Велику ће и жестоку ватру
Да проспемо на шанац ђаурски.

Мехмед.

Ђаури се одржат' немогу!
Наша сила страховита сила,
У мливо ће да строши душмане,

Мула.

А да ми је сукобит' се једном,
Са тим Вељком, тим горским ајдуком,
Волео би нег Стамбола благо,
Волео би нег Ханову кућу.
Само да му једанпут покажем,
Са киме је делио међдана.
Да га Турчин Ђаура научим,
Како сече Ђорда Мула-паше!

Мехмед.

И јест хрсуз сваком додијао,
Већ неможе више да се трпи.
А да ми је уватит' га само,
Живога би окрето на ражњу,
Нека знаде на кога војује!

Мула,

С тога сам се при поласку моме,
Затекао Богу на Корану:
Мухамеду јемин учинио:
Да с' невраћам ејалету моме,
Нит Ајкуни у харема мека,
Док невидим погубљена Вељка.
Него хајде, немој да оклеваш:
Кажи војсци шта сам наложио,
А и сам се са својима спреми,

Мехмед.

Учинићу по налогу твоме.

(Оде.)

Мула.

Нећеш крсте куд си наумио,
Опасно је куд си забасао,
Клизаво је куд си управио.
Докле крвљу земљу ненапојиш,
Лешевима поља неиспуниш,
Немој добру надати се ником;
Па и тада немој да се вараш,

Да ћеш моћи ослободити се:
Тврд је синџир, којим Турчин веже! —

(Оде.)

ПОЈАВ ПЕТИ.

Други шатор. — Дервиш и Алија.

Дервиш.

Све ми нешто хрђаво се слути.
Све ми срце из даљине зебе.
Војска наша није побеђена,
Царство наше још пропало није,
Ал ми срце све о томе слути,
Шта ће бити, Бог једини знаде.

Алија.

Ти Дервишу, од некога доба
Канда ниси при чистој памети,
Све говориш о пропасти царства:
А имаш ли ти бар мрве мозга.
Како можеш и да мислиш тако?

Наше царство једино у свету,
(Све су друго теке краљевине)
И наш Султан најјачи од свију
Тих краљића што Ђаурма суде,
И ти велиш да ће Султан пасти! —
Ја немогу да с' начудим томе,
Зар невидиш оволику војску.
Ко ће њојзи моћи противстати?
А Султану ако воља буде,
Може дићи још сто милијуна,
На куда ће мишеви Ђаурски?
Ман' се, болан, така разговора,
Турчин никад пропасти неможе!

Дервиш.

Како знадеш тако и говориш.
И било би тако, ко што мислиш,
Да је жива Мухамеда рука,
Да Амурат погинуо није,
Да Бајазит скончао се није,
Да још живи Селим и Сулејман;
Ал су они давно иструнили,
И њиови најбољи јунаци,

23

А са њима срећа османлијска.
Турци сада нису што су били;
Они стари оживет' немогу,
А нови се одржат' немогу —
„Друмови ће пожелет' Турака,
Ал Турака нигде бити неће!“

Алија.

Ја немогу с тобом да диваним,
Кад говориш што паметно није.
Но ја би те лепо световао,
Да не зборић тако међу Турци;
Не што би се они побојали,
Или што би теби веровали,
Него што те могу излемати,
Да неваљаш ни Богу ни људма,
А можда те и убити који, —
Неће Турци таквога да трпе:
Ти ни с' дервиш него кукумавка:

Дервиш.

Хтео, нехтео, ноћ настати мора,
Када сунце замакне за гору!

Алија.

Ал Турцима іоште сунце сија
Из Стамбола светског господара.

Дервиш.

Какво сунце канда и несветли,
Нит је топло као сунце што је,
Месец никад немож' бити сунце,
Кад он сјаје ко какво сироче,
Тек да би се показао свету,
Да га има и да јоште живи.

Алија.

Ајд, Бога ти, немој да трабуниш;
Наше царство целом свету сјаје.

Дервиш.

Интерес је то ећима туђих,
Што „болника“ у животу држе,
Али док се ђаури оснаже,
На ма' ћеш се видет' преко мора!

Алија.

Е Бога ми, мислио сам да си
Паметнији него што те видо.
Ти нис' Турчин, ја те непризнајем.

Дервиш.

Бундева се лубенице стиди,
Што и ова на врежету расти.

(Чује се из даљине пуцање топова)

Алија.

Шта то пуца? Да Ђаури нису
Ударили на наше чадорје,
Ил је индат дошо Мула-паши,
Па сад чини шенлук у табору.

(Оду)

ПОЈАВ ШЕСТИ.

Шанац. — Више момака и топџија Славко; момци наоружани; топ и код њега гомила ђулета и заboden паљиник.

Славко.

Господар ми рече да се спремин
И да пуцам чим одпочну Турци.
Шта то значи? — Да нападну Турци!
Нек пробају, ако им је мило,
И мој топић бар да се угреје.

Први момак.

Вала Славко док оспеш картачом,
Неверујем да ће који моћи
Приступити до насина нашег,
Ма да их је стотина илјада.
Неготин се неузима ласно:
Курбан му је Султанова глава.

Други момак.

Кад картачи ко туча из неба
Зафијућу крвавом пољаном

Запрпоре свуда око њега —
У мушицу да с' прометне малу,
Па опета неби му помгло.

Славко.

Море ман' се, Турчин се надуво,
Мисли, Србин нигде ништа нема,
Но се диго куком и мотиком.
А он незна ил неће да знаде
Да у Срба оружја имаде,
И бољега но што је његово.
Истина је, ми ковали нисмо,
Ал имамо, он знаде одкуда:
Што сад наше, његово бијаше,
Ми отесмо јербо кадри бесмо.

Трећи момак.

И они су вала мучили нас,
А како су најгрђе умели,
Ал баш више, ако Бог да, неће.
Свако коло иде наоколо,
Ред је сада да ми њи деремо.

Четврти момак.

Вала сада ако време није,
Онда неће никада ни бити.

Славко.

Е, Господар наш све добро знаде,
Вешт је у том, вештијега нема.
Умеће им подковат' опанке.

Први момак.

А шта с' оно комешају Турци?
Каква ли је оно руља тамо?

Славко.

Бог и душа, оће да пуцају.
Ово ваља јавит' Господару
Дед потеци један али брзо!

(Други момак оде.)

(Чује се пуцњава топова.)

Славко.

Шта то пуца? — Ено Турци пале!

Амо брже дај фишек и ђуле.
Да напуним чим овај испалим.

ПОЈАВ СЕДМИ.

Пређашњи. Уђе Вељко с неколико момака.

Вељко.

Стани Славко, немој још да палиш.
Још су Турци доста подалеко.

(Осталима момцима)

Запремите сваки своје место,
На чим Труци на домашај дођу,
А ви ватру оборите јаку,
Али добро да гађате сваки,
Да с' ниједан фишек неоштети.
Па гађајте све на ону чету,
Која вам се понајближе деси:
И лашње је погодит' можете,
И она нам понајвише грози.

(Славку:)

Је ли овај топ напуњен овде?

Славко.

Јесте, пун је.

Велько.

(приђе и нанишани :)

Припали га сада.

Славко.

(припали ; топ загрми и задими.)

Велько.

(се био измакао, те гледао, оће л' погодити.)

Велько.

Тако ! то је добро било. Пуни !

Славко.

(топ напуни па држи паљиник у руци.)

Момци.

(остали одпочињу пушкарање.)

Први момак.

Како су се неки одвојили,

И доста се амо примакнули.
Пуцај, да нам ближе недолазе.

(Пушке непрестано пуцају; одтуд опет турски топови грме.)

Вељко.

[нанишанивши]:

Славко, пали!

[измакне се те гледа.]

И ово је добро,
Како дивно себи пута крчи!

(Момци непрестано пуцају; турски топ загрми и ђуле падне до Вељка и одскочи даље.)

Ово није за ме саливено,
Ал је близу до онога било! —
Турци стоје само тек пуцају —
Но не, ево једне чете амо.
Славко пали!

(Но у тај ма долети турско ђуле и обори га.)

— Држ'те с' браћо мила!
С Богом роде!

(Момци притрче и узму га.)

Сви.

Ej до Бога нама!

(Завеса пада.)

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р19Ср1 163.1

У ЗЕМУНУ

1862.

Печатьом И. К. Сопрона.